

EKONOMIE,
EKOLOGIE,
EUDAIMONIA

LIDSKÉ HODNOTY
A PROBLÉMY
ROZVOJE CIVILIZACE

LUBOMÍR MLČOCH
JIŘÍ KAMENÍČEK

KAROLINUM

Ekonomie, ekologie, eudaimonia

Lidské hodnoty a problémy rozvoje civilizace

Připomínka dvaceti let studentské ceny Josefa Vavrouška
na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze

Lubomír Mlčoch

Jiří Kameníček

Recenzovali:

prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc., d. h. c.

prof. RNDr. Hana Librová, CSc.

PhDr. Michal Bauer, CSc.

Vydala Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum

Redakce Alena Jirsová

Grafická úprava Jan Šerých

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vydání první

© Univerzita Karlova v Praze, 2016

© Lubomír Mlčoch, Jiří Kameníček, 2016

ISBN 978-80-246-3280-3

ISBN 978-80-246-3297-1 (pdf)

Univerzita Karlova v Praze
Nakladatelství Karolinum 2016

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

OBSAH

ÚVODNÍ SLOVO A PODĚKOVÁNÍ -----	7
1. KDO BYL JOSEF VAVROUŠEK -----	9
2. SYSTÉMOVÝ INŽENÝR A VIZIONÁŘ V ČESKÉM PROSTŘEDÍ ----	15
3. J. VAVROUŠEK A „RADA MOUDRÝCH“ SVĚTA JEHO DOBY: K. BOULDING, B. WARD A AMARTYA SEN -----	19
4. SLABINY MODELU VŠEOBECNÉ TRŽNÍ ROVNOVÁHY V EPOŠE ANTROPOCÉNU -----	29
5. EUDAIMONIA A ŠTĚSTÍ. FINALITA EKONOMIE, ÚDĚL A POSLÁNÍ ČLOVĚKA NA ZEMI -----	35
6. CENA JOSEFA VAVROUŠKA OČIMA MLADÝCH ÚČASTNÍKŮ SOUTĚŽE -----	41
6.1 OHLAS CENY MEZI STUDENTY UNIVERZITY KARLOVY -----	43
6.2 PŘÍSPĚVKY MORAVSKÉ ENVIRONMENTÁLNÍ A ROZVOJOVÉ ŠKOLY -----	50
7. EPILOG JAKO NADĚJE EKOLOGICKÉ KONVERZE -----	55

PŘÍLOHY (Jiří Kameníček) -----	59
A. FAKSIMILE „ZAKLÁDACÍ LISTINY“ STUDENTSKÉ SOUTĚŽE O CENU JOSEFA VAVROUŠKA -----	61
B. SEZNAM PŘIHLÁŠENÝCH A OCENĚNÝCH STUDENTSKÝCH PRACÍ V LETECH 1996–2015 -----	62
C. FOTOGRAFICKÁ PŘÍLOHA -----	88
LITERATURA -----	93

ÚVODNÍ SLOVO A PODĚKOVÁNÍ

Tato publikace vychází jako připomínka dvacetiletého výročí tragické smrti Josefa Vavrouška, posledního československého federálního ministra pro životní prostředí a proděkana pro rozvoj Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Dvacátého výročí dosáhla i studentská Cena Josefa Vavrouška „Lidské hodnoty a problémy rozvoje civilizace“. Odezva mladé generace na tuto soutěž je přesvědčivá nejen počtem skoro 270 přihlášených prací za těch 20 let, ale i šíří jejich záběru a kvalitou provedení. „Odhalené preference“ bakalářů, magistrů i doktorandů dokládají, že účastníci soutěže jsou si vědomi společenské závažnosti problematiky na rozhraní přírodních a humanitních věd. Cena záhy překročila nejen hranice fakulty, kde byla vyhlášena, ale i *alma mater* – *Karlova Univerzita* – jí byla časem příliš úzká. V soutěži se již řadu let setkáváme s pracemi mnoha dalších českých a moravských vysokých škol.

Předseda Výboru pro udělování Ceny Josefa Vavrouška a jeho dlouholetý sekretář se shodli na tom, že dvacetileté jubileum si zaslouží jak zamyšlení nad plody této soutěže, tak i důkladné zdokumentování. Těmto dvěma cílům odpovídá i naše autorská dělba práce. Název jubilejní publikace staví ze společenských věd do popředí ekonomii, což má dva důvody. Ten osobní spočívá v tom, že oba autoři jsou *cives academici* Institutu ekonomických studií Fakulty sociálních věd UK. Druhý důvod má však objektivní povahu. Právě ekonomie je jako disciplína nejtěsněji spojená s rozvojem naší civilizace, ale současně i s největším dílem spoluodpovědnosti za ekologické problémy naší doby a za vážná ohrožení přírody do budoucna. Ale ani práce přihlášené do soutěže, ani zamyšlení nad nimi, nezůstávají jen u ekonomie. To dokládá i třetí klíčové slovo titulku publikace: *eudaimonia* antických řeckých filosofů, jemuž dnes rozumíme již více jako lidskému štěstí než blaženosti. Lidské hodnoty jsou tedy v ohnisku zájmu mladých adeptů soutěže i našeho zamyšlení. A jedním z nejdůležitějších poselství je poznání, že ani ekonomie není osvobozená od hodnot. Naopak, je nesporně hodnotově orientovaná. A to způsobem, který se může ocitat v rozporu jak s ekologií, tak s lidským štěstím. Což volá po nápravě, po konverzi, po změně paradigmatu. Jakýmsi nezamýšleným souběhem okolností jsme na publikaci pracovali v době vydání encykliky *Laudato si'* papeže Františka. A s překvapením jsme zjišťovali pozoruhodně vysokou afinitu, příbuznost dřívějších vizí Josefa Vavrouška s poselstvím této encykliky.

Sluší se poděkovat Fakultě sociálních věd, která Cenu léta sponzorovala a podporuje, že naši jubilejní publikaci zařadila do svého edičního plánu. Pracovním fakultní knihovny v Opletalově ulici jsme zavázáni za ochotu při zprostředkování přístupu k archivu studentských prací přihlášených do soutěže. Nakladatelství Karolinum pak se laskavě ujalo vydání tohoto příležitostného tisku, od něhož si slibujeme podpoření zájmu o Cenu Josefa Vavrouška do budoucna. Naše poděkování patří rovněž recenzentům studie za jejich cenné

připomínky. Jejich závažnosti jsme si dobře vědomi. Dva recenzenti se ekologii a environmentálním studiím věnují celou svou profesionální dráhu. Třetí pak je představitelem mladé vědecké generace, na níž především spočívá naléhavá společenská objednávka, úsilí k obrácení cílů bádání k tomu, aby lidstvo lépe rozumělo svému poslání na Zemi. A my lidé svému lidství. Ing. Evě Vavrouškové a Nadaci Partnerství děkujeme za laskavé poskytnutí fotografií do přílohy této publikace. A konečně, jakkoliv to může vyznívat neobvykle, jeden každý z nás dvou vyjadřuje svou vděčnost za příležitost spolupracovat na přípravě této nevelké, ale pro nás i osobně důležité publikace.

Lubomír Mlčoch a Jiří Kameníček

Praha, listopad 2015

KDO BYL JOSEF VAVROUŠEK

Ing. Josef Vavroušek, CSc. (*15. 9. 1944, †18. 3. 1995), generační druh, kolega ve vedení fakulty, přítel. Dva roky ministr – předseda Federálního výboru pro životní prostředí (červen 1990–červen 1992), podobně krátkou dobu proděkan pro rozvoj Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Pro širší veřejnost zazářil jen krátce. Jeho odkaz odolává dvěma desetiletím a jako by dozrával.

Narození ve stejném roce, avšak studující paralelně na vysokých školách v Praze, VŠE a ČVUT, jsme se neznali. Už jako absolvent jsem se z médií dozvěděl o expedici pražských vysokoškoláků do nemocnice Alberta Schweitzera v Lambaréné v africkém Gabonu. Mezi nimi byl i Josef Vavroušek. Co vedlo mladého technika k účasti na humanitární misi? Můžeme se dohadovat, že „to bylo v něm“. Z pozdějších debat s Josefem bych jistou hypotézu měl.

Josef jako student byl také „pom-věd“, čili pracoval na katedře u doc. RNDr. Alfonse Bašty jako pomocná vědecká síla. Tohoto matematika vyučujícího na ČVUT poutala (patrně jako „koníček“) teologie. K této zálibě neváhal využívat i služeb své pomocné vědecké síly. Jakým překvapením pro Josefa bylo, když jako první vědecký úkol měl z Klementina přinést šest knih, přičemž všechny byly teologickými traktáty!

Teologie však pro „Alouška“ Baštu (jak mu familiárně říkali kolegové a přátelé) v žádném případě nebyla únikem od reality. On, vzděláním matematik, se výzkumně zabýval teorií rozhodování. Což v podmínkách socialistického plánování a řízení bylo nelehké pole. Klíčovým obohacením teorií – přišedších ze zcela jiných manažerských systémů – se stal jeho koncept „vnitřního modelu